

višje skupine skupno dobivajo slovenski pouk v poslednjih dopoldanskih urah.“

Pouk v slovenskem maternem jeziku je torej predpisan le za tako imenovane utrakvistične šole, ne pa za one šole, v katere tudi hodijo slovenski otroci, ali jih je koroško deželno šolsko oblastvo uvrstilo mej tako imenovane nemške šole (Čujte! na desnici.), dasi je večina otrok v njih slovenska. (Čujte! na desnici.)

Pa tudi na utrakvističnih šolah ni pouk v slovenščini predpisan brez izjeme, temveč le za prvo in drugo leto, pri čemer se morajo otroci učiti toliko nemščine, da morejo v tretjem letu slediti nemškemu pouku, kajti od tretjega leta so slovenščini odločene le tri ure, dočim je določenih za nemški jezik dvanajst ur. (Čujte! na desnici.)

In te bore tri ure morajo biti brez izjeme, kakor ste že slišali, na koncu dopoldanskega pouka, ko so otroci že utrujeni in ne morejo slediti pouku. Potem je še določba, da na šolah s poldnevnikom poukom in na večrazrednih šolah, če je morda na njej le eden učitelj več slovenščine, morajo se vsi otroci v edni in isti uri učiti slovenščine (Čujte na desnici.), če tudi so različni po duševnem razvoju in po svojem napredku in imajo tudi različne knjige. (Čujte na desnici.) Kak uspeh je pričakovati od takega pouka, vedo isti, ki so kedaj bavili se s poučevanjem. (Poslanec dr. Trojan: Ponemčevanje!) K temu pa še to pride, da tak pouk ni obligaten, temveč zavisi od svojevolnosti starišev, in da bode učitelj, ker se mu s tem učenjem naklada breme, pri otrocih in stariših agitoval, kolikor bode mogel, da naredi ta pouk iluzoričen. (Čujte! Čujte! na desnici.)

Neko dragoceno priznanje je pa vendar v naredbenem ukazu deželnega šolskega oblastva koroškega. V njem se uradno priznava, kar se je dosedaj rado tajilo, da so na Koroškem na šolah, namenjenih slovenskim otrokom, v katere tudi hodijo v resnici slovenski otroci, učitelji, kateri niso večji maternega jezika otrok. (Čujte! Čujte! na desnici.) Slovenci na Koroškem, če tudi jih je nad 100.000 (Poslanec Povše: 130.000!), imajo le jedno slovensko ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom in sicer pri Jezeru, vse druge šole namenjene za slovenske otroke so tako imenovane utrakvistične šole, katerih je 92. Na teh 92 utrakvističnih šolah je 159 učiteljev, od katerih jih le 39 zna dobro slovenski, 71 jih za silo lomi slovenščino, 42 jih ne zna prav nič slovenski, o ostalih 7 pa ne vem, v katero vrsto naj jih štejem. (Čujte! na desnici. Poslanec dr. Trojan: To je grozovitost.)

Slovenski otroci hodijo pa še v 19 drugih šol, katere je deželni šolski svet koroški uvrstil mej nemške šole, če tudi je na štirih, kolikor mi je znano iz izkazov 33—40%, na drugih pa 58—97% slovenskih otrok. (Čujte! Čujte! na desnici.)

Na teh šolah je 45 učiteljev, od katerih jih le 9 zna slovenski jezik, 22 pa le nemški (Čujte! Čujte! na desnici.), dočim se drugi le za silo znajo izraziti v slo-

venščini. (Klici na desnici: Žalostne razmere! To ni svoboda!)

Čuditi se ni, gospoda moja, da je na Koroškem tako malo učiteljev, ki znajo slovenski. Učiteljišče v Celovcu je tako vrejeno, da slovenščina še učni predmet ni. (Klici na desnici: Škandal!) Učitelje, ki se kaj zanimajo za slovenščino, preganjajo na vse načine nemško prebivalstvo in pa učna oblastva (Čujte! Čujte! na desnici.); učiteljem, ki so pa nasprotniki slovenščine, je vse dovoljeno, tudi največji moralni izgredi. (Živahno ugovarjanje na levici. — To ni dostojno!), vse se jim spregleda.

Ravno v poslednjem času pripetil se je tak slučaj, katerega pa zaradi pikantne vsebine ne morem tu javno v zbornici omeniti, a ga bodem zaupno povedal ministru, da bode vedel, kako nadzorovalni organi na Koroškem izvršujejo svoje dolžnosti.

Da ne bode kdo napačno mislil, moram povedati, da se slučaj ne tiče kakega slovenskega klerikalca, ki bi morda iz narodnega in verskega fanatizma objavil vso stvar, temveč nemškega protestanta, ki pa dobro ve, kake lastnosti mora imeti izobraževatelj in odgojitelj mladine, če mu naj zaupajo roditelji svoje otroke.

(Dalje prihodnjič.)

Politični pregled.

Domače dežele.

Poslanska zbornica. — V seji dne 1. decembra t. l. naznani predsednik smrt Nj. c. in kr. visokosti nadvojvoda Henrika in njegove soproge baronice Waideck in si izprosi dovoljenja, da sme Nj. Veličanstvu, presvitlemu cesarju izraziti v imenu zbornice najglobokeje sočutje. Potem finančni minister odgovarja na več interpelacij in zatem prične se razprava v trgovinskem ministerstvu. Dr. Hallwich pozivlje vlado, da dovoli kredit 75.000 gld. v namen, da se zamorejo mali obrtniki vdeležiti svetovne razstave v Čikagu. Poslanec Burgstaller povdarja zopet potrebo zveze Trsta z notranjimi deželami s še kako drugo železnico in upa, da se bo telefonska zveza mej Dunajem in Trstom že prihodnje leto napravila.

Posl. Bärnreiter govori o vladni predlogi, ki se tiče naprave mirovnih sodišč ter pravi, da bi bilo najbolj pametno, ako se napravijo delavske uradnije, ker le tako je mogoče stališče mej delavci in delodajalciboljšati. Na to govori knez Lichtenstein, se odločno poteguje za malega obrtnika, pozivlje vlado in vse ljudske zastopnike, da delujejo na to, da se napravi ravnotežje mej malimi obrtniki in velikimi industrijalci ter priporoča vsem, ki niso v nerazvezljivi zvezi s premakljivim kapitalom, da delajo za socialno preustrojo. Zadnje te besede razburile so pa jako levičarje, kajti razumeli so jih tako, kakor da bi bil Lichtenstein mislil, da so odvisni od velikega kapitala in posl. Pichler je mej velikim nemiro strastno prijel Lichtensteina. Nato poprime za

besedo trgovinski minister Bacquehem, razpravlja vse zadeve, katere so poslanci sprožili, upa vsled prizadevanja različnih korporacij na boljšo bodočnost malih obrtnikov, govori o razstavi v Čikagu in naznani, da je vlada pripravljena dati 10.000 gld. za napravo strojev za male obrtnike. Nato govori še posl. Rizzi o istrskih pristaniških razmerah, Kozlowski o razstavi v Čikagu, Wohanka o napravi trgovinskega muzeja v Pragi.

V seji dne 2. decem. stavil je poslanec Herold nujni predlog, da se c. kr. državnim uradnikom z ozirom na sedanje veliko draginjo dovoli draginjska doklada. Isto zahteva tudi posl. Jaworsky in tovarši. Zadeva izroči se proračunskemu odseku. Posl. grof dr. Kovnic govoril je o obrtnih nadzornikih in jih grajal, na kar se je pa trgovinski minister oglasil in se za nje potegnil. V tej seji izročil je tudi istirski poslanec Spinčič resolucijo, ki priporoča uravnavo luke na otoku Krk.

V seji dne 3. decembra govoril je zastopnik Plzenskega mesta posl. Schwarz o merosodstvu in zahteval nekaj prememb v tem oziru. Zatam je bilo besedovanje mej poslanci Lichtenstein, Exner in Pichler, še zaradi besedi, ko jih je rabil knez Lichtenstein v seji dne 1. dec. in sledila je cela vrsta popravkov. Posl. dr. Hallwich je proti predlogu Wohanke, ki gre na to, da bi se trgovski muzej napravil v Pragi in svojo jezo znosi nad narodom češkim, ki ne trpi (?) svojega sodeželana Nemca poleg sebe. Potem prične se posvetovanje o poštnih in telegrafskih zadevah. Poročevalec Russ naznanja, kakor smo že poročali, da postanete mej drugimi z letom 1892. tudi pošti v Novem mestu in Kranji erarični. Poslanec Schlesinger je za izboljšanje plače poštnih uradnikov in posebno povdarja slabo stanje nižjih poštnih uradnikov. Trgovinski minister Bacquehem pravi, da se je o tej zadevi že veliko storilo in se še bo ter naznanja, da se leta 1892. namerava napraviti telefonska zveza z Dunajem in Trstom ter z Dunajem in Prago. Poslanec Adamek toži o neravnopravnosti pri poštnih uradnih na Češkem in zahteva odločno jezikovno ravnopravnost ter izreka tudi grajo, da so marke le nemške in se tako nemščina vsiljuje za državni jezik. Posl. baron Dipauli je za stalno nameščenje pomožnih uradnikov pri poštnih hranilnicah.

V seji dne 4. decembra govoril je Hoffmann za izboljšanje stanja poštnih uradnikov in stalno nameščenje poštnih in telegrafskih manipulantinj, Goriški posl. dr. Gregorčič je pa prav izborno opisoval primorske pošne razmere glede ravnopravnosti in tožil o brezobzirnosti laški, vsled katere se slovenski adresovana pisma niti ali vsaj v pravem času ne dostavljajo ter je zahteval slovenskih tiskovin, prodajo istih po vseh crafikah ter možnost slovenščine pri poštnih uradnikih. Tudi je poslanec govoril za izboljšanje plač poštnih in telegrafskih uradnikov. Posl. Russ je tudi za izboljšanje plač pismonoscev in polemizuje s posl. Adamekom, ki je v poštni zadevi vpletel tudi narodno vprašanje. A posl. Adamek ga zavrne. Nato prične se razprava o železnicah. Posl.

Kaftan poroča o načrtu zakona za železnico iz Strakonice v Winterberg.

V seji dne 5. decembra se razprava o železnicah nadaljuje in posl. dr. Kaizl sprožil je vprašanje o decentralizaciji državnih železnic, katero je posl. Kaftan v svojem govoru tudi zagovarjal. Ko potem različni poslanci govore še o svojih krajevnih razmerah glede železnic, se obravnava o proračunu trgovinskega ministerstva konča.

V seji dne 7. decembra odgovarjata najprej ministerski predsednik in poljedelski minister na interpelacije in na to prične se posvetovanje o poljedelskem ministerstvu.

Posl. Marchet priporoča, da se prispevek 36.000 gld. za ugonobljenje trtne uši, zviša na 42.000 gld. Posl. Dvořák poteguje se za boljšo gojitev živinoreje in za uravnavanje rek. Posl. Hagenhofer toži, da je kmetski stan vedno bolj zadolžen in navaja kot vzrok preveliki davek. Posl. Richter govori o trtni uši ter pozivlje vlado, da dovoli še 60.000 gld. za ugonobljenje trtne uši in priporoča, da bi vlada zastonj dajala trte. Ko je potem še poslanec Morre tožil o pomanjkanju živinozdravnikov in opisoval kmetsko stanje na Štajarskem, oglasil se je naš poslanec Povše ter je priporočal, da se nekateri hudourniki na Gorenjskem uravnajo in se že vender enkrat z osuševanjem ljubljanskega barja resno delo prične. Dalje je govornik tožil, da gozdarski organi na Kranjskem slovenščine niso zmožni, potegoval se je za pridno gojitev živinoreje ter izrekel željo, da poljedelsko ministerstvo pri gozdarstvu tudi na Kranjskem posebno pozornost obrača na gospodarske razmere. Po mnogih interpelacijah in predloženih resolucijah se potem seja sklone in zvečer nadaljuje.

Seja se prične ob 1/2 8. uri zvečer, vsi prostori za poslušalce so napolnjeni, in videti je veliko zanimanje mej poslanci in poslušalci. Minister Bacquehem poprime besedo in naznani, da so se trgovinske pogodbe mej Nemčijo, Italijo in Belgijo za 12 let sklenile. Nato nadaljuje se posvetovanje o poljedelskem ministerstvu. Posl. vitez Czech govori o galiških kmetskih zadevah, posl. Formánek je pa za uravnavo Labe. Na vrsto pride več interpelacij in mej drugimi tudi posl. Laginja in tovarišev do ministerskega predsednika zaradi občinskih volitev v Višnjaju ter posl. Gregorčiča in tovarišev zaradi nepotrjenja pravil telovadnega društva „Sokol“ v Prvačini.

Delegaciji sta svoje delo završile in vse časopisje se jako povoljno izraža v koristnih in prevažnih sklopih, kateri so se storili v povzdigo in pospeševanje interesov cele Avstro-Ogrske.

Te dni podpisale so se na Dunaji, oziroma v Rimu, trgovske pogodbe Avstro-Ogrske države z Nemčijo, Belgijo in Italijo.

Nižje avstrijski deželni zbor imel je prvo letošnjo sejo v sredo dne 9. t. m.

Štajarski deželni zbor se snide dne 29. t. m. da dovoli začasni proračun.

Vnanje države.

Na Ruskem sešel se je pod predsedstvom velikega kneza prestolonaslednika odbor, katerega namen je onim, ki zaradi slabe letine lakoto trpe, pomagati v strašni bedi. Tudi napravi vlada v pomoč stradajočim dobrodelno loterijo, ki bo obsezala 1,200.000 sreček in dobitkov za 6,000.000 rubljev.

Poroča se, da se je rimska stolica z Rusijo v imenovanju rimsko-katoliškega metropolita za vse rimsko-katoliške cerkve v Rusiji sporazumela in da bo metropolitom imenovan škof Kozłowski.

V Švici sklenil je pretečeno poletje zavezni svet, da se kupi centralna železnica in zavezna skupščina je to tudi potrdila, a pretečene dni se je ta sklep pri ljudskem glasovanju zavrgel z veliko večino.

Brazilijanski cesar Dom Pedro II., ki je kakor znano moral zapustiti svoj prestol, je dne 5. decembra umrl v Parizu. Umrli bil je bližnji sorodnik naše presvite cesarske hiše, vnuk cesarja Franca I. Na njegovo željo pokopali ga bodo v Lizboni.

Na Kitajskem napali so ustaši kristjane, jih 300 do 500 pomorili. Cerkve so oropali in požgali. Na pomoč došli vojaki so ustaše prijeli in jih premagali.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Pripravljanje hašiša; njegovo delovanje.

Kako deluje konopna smola charrus, proučili so dosta točno angleški zdravniki v Indiji. Oni trdijo, da male množine smole pomagajo prebavi in prijetno razveseljujejo človeka, a neizmerno uživanje privede do neumnosti. Jednemu Hindostancu, ki je trpel za boljo v kosteh, dal je zdravnik zaradi poskusa 1 gran smole. Dve uri pozneje se je razvezal bolniku nenavadno jezik, pa je začel govoriti in pevati, hrane zahtevati in pripovedati, kako je sedaj popolnoma zdrav. Čez kaj časa je bolnik zaspal in kmalu je ležal kot mrtev. Dihal pa je še vedno pravilno, in srce mu je tudi redno bilo, ali telo mu je bilo kakor brez življenja. Če so mu vzdignili roko, ostala bi bila trda, da ni omahnila. Posadili so ga, iztegnili mu roki in nogi, in telo je v vsakem položaji ostalo nepremično, kakor da je od voska. V tem mrtvilu je ostal bolnik dalje časa, in ko se je zopet zavedal, bilo mu je, kakor da smole ni pokusil. Podobne poskuse so napravljali tudi na živalih, in vselej so se pokazale iste posledice.

Delovanje pripravljenega hašiša je proučeval fran-

coski zdravnik Moreau na Arabskem, in videti je, da delovanje ostaje vedno isto, naj se jemlje hašiš v kateri koli obliki. Ako užije človek samo malo hašiša, takoj začuti, da se je po nekoliko razbistril in razveselil, ali da bi se rad smijal. Če vzeme malo več, s prvega mu je prav tako, kakor da je malo vzel, pa kmalu se pojavi neizmerno prijeten občutek, ki se polasti duše. Človeku se vidi, kakor da se mu je vsaka misel v solnci okopala in v vsakem gibljaji telesa kakor da je izvor blaženstva in sreče. Moreau je sam jemal hašiš, da mu delovanje prouči, a videti je, da se tega užitka ni mogel pozneje otresti. „Hašiš,“ veli Moreau, napravi človeku pravo in popolno blaženstvo, in to duševno, a ne morda poltno. In to ni tako uživanje, kakeršno ima sladkosnedeč ali gladnik, kedar glad tolaži, ali poželivec, kedar strasti zadovoljuje, temveč je podobno onemu, ki je občuti človek, kedar sliši veselo vest, ki ga močno razveseljuje, ali kedar stiskač svoje premoženje prešteva, ali igralec dobiva. V tej hvali je gotovo malo pretiranosti, ker je bržkone hotel ž njo Moreau opravičiti svojo strast za hašišem.

V prvem početku je delovanje hašiša tako neznatno, da je človek more s svojo voljo nadvladati, no pozneje izgubi volja vsako moč, in misli mu lete kakor brod brez jader in krmila. „Najneznatnejša stvarca in vsak gibljaj napravi s čudovito brzino nove misli in popolnoma jasne. Kedar kdo želi, da se naužije vseh slasti, ki mu jih hašiš podati more, takrat odpravi iz svoje bližine vsako stvarco, katera bi ga mogla na tožno misel napeljati, da mu veselje bode čisto. Okoli sebe pusti samo ono, kar mu hoče domišljijo razigrati in dušo s srečo napolniti. Bogati Arabec se omamlja v svojem razkošnem haremu, kjer ga razveseljuje pesem in glasba, ples in žuborenje vodometa, in on misli, da se je preselil v raj, ki ga je prerok svojim vernikom obljubil.“

Kedar je človek s hašišem omamljen, takrat ne zrá več računati ne s časom ne s prostorom. Ure se mu zde kot leta, a naposled več ne zna, kaj je čas, ker se mu prešlost in sedanost v jedno zlije. Neki večer je šel Moreau po ozki ulici, kar ga nenadoma premaga hašiš, ki ga je bil malo preje užil. Ko je samo nekolikokrat se prestopil, zdelo se mu je, kakor da je dve tri ure na potu, a ulica se mu je zdela, kakor da nima ne konca ne kraja.

Delovanje hašiša ni vedno enako; ravna se po telesni naravi poedinca, a tudi na vsako pleme ne deluje enako. Vzhodne narode izbuja hašiš vrlo prijetno, draži jih na smeh in pevanje, plesanje in druge take reči. Soljuje, katere hašiš razdražuje do besnila, in so za vsako zločinstvo pripravi. Mnogih grozovitosti in okrutnosti, ki so jih storili vzhodni vladarji, dosta potov je hašiš bil kriv. Ali na vzhodu so tudi ljudje, na katere hašiš vsaj v navadni množini gotovo nič ne deluje, ali kar je jednemu malo, to bi dvajset drugih popolnoma omamilo. Kar se tiče delovanja hašiša na Evropce, imamo zelo malo izkušenj, no vendar je videti, da on na nje dosta slabije